

Vragen aan... Joop Kortselius

Joop Kortselius demonstreert het ontdekken van sporofyten aan vrij zwevende planten van *Fontinalis* (bronmos). Foto: Rienk-Jan Bijlsma, Arnhem 2016.

Hoe ben jij in de bryologie gerold?

Natuurlijkhebber was ik altijd al. Vooral naar vogels ging mijn belangstelling uit. Later ook naar vaatplanten, paddenstoelen en mossen. Wanneer begon ik met mossen? Op een foto van 31 december 1956 sta ik als 15-jarige met nog drie jonge natuurvrienden te midden van veenvedermos in het moeras van de Zuidnes (Kamerikse Nessen). Nu zou je zeggen: te midden van een *rich fen* moerasvegetatie met groot vedermos. De foto is gemaakt door E.E. van der Voo, die eerder dat jaar de jaarlijkse voorjaarsexkursie van de Bryologische Werkgroep had georganiseerd en daarbij het gezelschap in diezelfde Zuidnes had rondgeleid. Meneer Van der Voo liet ons de mooie plekje zien, ook in andere natuurterreinen zoals het Linschoterbos. Daar wees hij ons niet alleen op stroomdalplanten maar ook op stroomdal mossen zoals struikmos en deltamoss (nu: pluimstaartmos).

Wat is je favoriete soort en waarom?

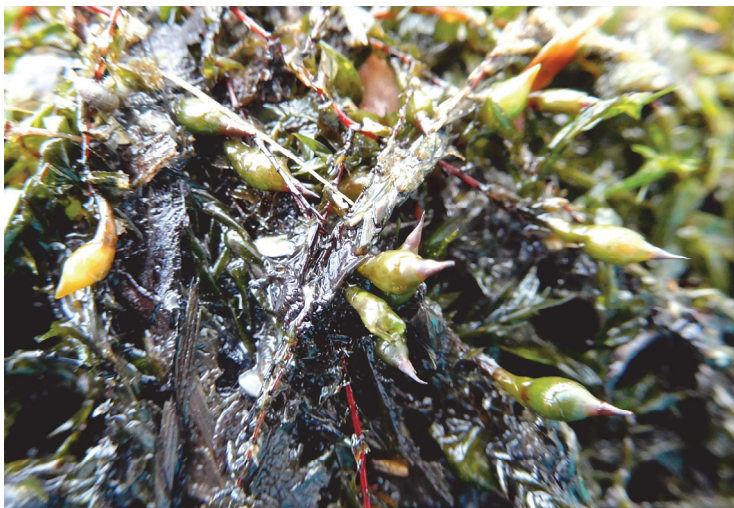
Dat is bronmos, *Fontinalis antipyretica*, het waterplantje dat ik reeds als 9-jarige kocht voor m'n eerste aquarium. Ik word nog steeds heel blij als ik in een sloot de heldergroene scheuten ontdek die aan de donkere oudere planten omhoog groeien. Mij was wijsgemaakt dat de vorming van sporenkapsels pas gebeurde als de planten enige tijd droog hadden gelegen. Het leek mij erg onwaarschijnlijk en het bleek dan ook niet waar te zijn. Bij bronmos worden de sporenkapsels gewoon onder water gevormd.

Sinds een aantal jaren ben je gastonderzoeker bij Naturalis waar je een aantal bryologische projecten hebt lopen. Kun je kort vertellen aan welke projecten je hebt gewerkt in de afgelopen tijd?

Ik ben via het Rijksherbarium te Leiden bij Naturalis terechtgekomen. Dries Touw, destijds de bryoloog van het herbarium, wist dat ik een paar vondsten had gedaan van *Fontinalis*- sporenkapsels die onder water moesten zijn ontstaan. In de bibliotheek van het herbarium kon ik literatuur raadplegen over de problemen die bronmos onder water zou ondervinden bij de vorming van sporenkapsels. Thuis deed ik proefjes waarbij bleek dat kapsels die nooit boven water kwamen ten slotte roemloos verrotten. Samen met Cris Hesse heb ik de lotgevallen van de sporenkapsels van *Fontinalis* met de scanning-elektronenmicroscop bestudeerd. Cris kon dat en hij maakte de SEM-foto's waar ik nog steeds trots op ben. Ook heb ik meegewerkt aan het onderzoek van Raymond van der Ham naar plantenresten uit het Eemien. Raymond werkte aan de fossiele plantengallen die waren aangetroffen op een zand- en grindwinlocatie, maar hij had ook mosfragmenten verzameld. Hij bracht me een filmkokertje met daarin 456 stengel- en takfragmenten van bladmossen, slechts 0,5 tot 5 cm groot. Stel je voor: bladmossen die zo'n 120.000 jaar geleden in ons land groeiden in een interglaciaal ecosysteem waarin ook dwergnijlpaarden en bosolifanten leefden. *Neckera crispa* (n=76) kwam het meest voor, maar ook waren er veel fragmenten van *Thamnobryum alopecurum* (n=48), *Thuidium tamariscinum* (n=34), *Neckera complanata* (n=31) en *Anomodon viticulosus* (n=24). Andere projecten betreffen het bijeenzoeken van de 175 verspreidgeraakte herbariumvellen met de gedroogde mossen van Buse's exsiccaterie *Musci Neerlandici* (1855-1858) en in het afgelopen jaar hebben Jouke van der Kamp, Hans Kruijer en ik bestudeerd hoe uit de calyptra's van losgeraakte sporofyten van *Octodiceras fontanum* weer nieuwe planten konden groeien.

Aan wie geef je het woord in het volgende interview? En (kort) waarom?

De volgende aan wie ik het woord geef is Rienk-Jan Bijlsma, mijn opvolger als redacteur van *Buxbaumiella*. Veel BLWG'ers hebben hun bryologische kennis vol enthousiasme met me gedeeld, zo zijn we dat gewoon in onze club. De verbaasd-enthousiaste reactie van Rienk-Jan toen ik de naar de bodem gezakte sporofyten van *Fontinalis* uit het water viste ligt me nog vers in het geheugen.

Joop heeft de opgeviste bronmosplanten omgekeerd waardoor de naar beneden gezakte sporofyten tevoorschijn zijn gekomen. Foto: Rienk-Jan Bijlsma, Arnhem 2016.